

ملاک های اخلاقی در ارتباط با نامحرم در فضای مجازی از منظر اسلام

جناب آقای کمالی نهاد

معصومه امینی، طاهره رفیعی، لیلا رفیعی، فاطمه مرادی

مدرسه علمیه ریحانه النبی (سلام الله علیها) شهرستان اراک

در عصر حاضر با ظهور تکنولوژی های نوین و گسترش گوشی های تلفن همراه هوشمند و امکان نصب نرم افزارهای مختلف مانند: وایبر، تلگرام، واتس‌اپ و ... عرصه‌ی جدیدی از تعاملات انسانی را پیش روی انسان امروزی نهاده است. به طوری که افراد با اتصال به اینترنت گام به دنیای مجازی می-نهند و نوع جدیدی از ارتباطات را تجربه می کنند. که علی رغم تمام محسن و مزایای آن دغدغه ها و نگرانی های جدیدی را به ارمغان آورده است. یکی از این دغدغه ها، بسی اخلاقی و ناهنجاری و ارتباط با نامحرم در فضای مجازی می باشد. لذا در این تحقیق که به صورت فیش برداری و کتابخانه ای و به روش توصیفی - تحلیلی تدوین شده است؛ ابتدا به بیان ملاک های اخلاقی در ارتباط با نامحرم در عنوان گردیده، پس از آن به آسیب هایی که در اثر این ارتباط غلط، دامن گیر فرد، خانواده و جامعه می شود، اشاره شده، بعد از آن راهکارهایی برای پیشگیری از مبتلا شدن به آسیب ها ارائه گردیده، و در آخر احکام فقهی ارتباط با نامحرم در فضای مجازی بیان شده است.

کلید واژه: ملاک، اخلاق، ارتباط، نامحرم، فضای مجازی

با توجه به گسترش شگفت انگیز رسانه های همگانی، عصر حاضر به عصر اطلاعات و شبکه های مجازی، شهرت یافته و این امر زندگی بسیاری از مردم را تحت تاثیر قرار داده و باعث افزایش چشم گیری از روابط مختلف از جمله ارتباط با نامحرم در فضای مجازی شده است.

دین مبین اسلام برای ارتباط با جنس مخالف، قوانین خاصی را تعریف کرده است که همه‌ی افراد ملزم به رعایت کردن آن‌ها هستند. قوانینی از قبیل: نحوه‌ی حرف زدن، نحوه‌ی پوشش، نحوه‌ی نگاه و... و شکی نیست که در حفظ حریم و ارتباط با نامحرم، فرقی بین محیط واقعی و مجازی نیست.

تحقیق و پژوهش در مورد ملاک‌های اخلاق در ارتباط با نامحرم در فضای مجازی از اهمیت و ضرورت بسیاری برخوردار است چرا که اگر در فضای مجازی ارتباطی بین دو جنس مخالف بدون در نظر گرفتن حریم‌ها و ملاک‌های اخلاقی شکل بگیرد؛ آسیب‌های فراوانی را به دنبال خواهد داشت. ارتباط با نامحرم از ابتدای خلقت مطرح بوده به ویژه با طلوع مکتب اسلام به این مهم بیشتر توجه شده و خداوند متعال در قرآن مجید بارها به این مسئله پرداخته و همگان را به رعایت حدود بین محرم و نامحرم فرا خوانده است. اما پیشینه فضای مجازی به زمانی بر می‌گردد که خطوط ارتباط مجازی در سال ۱۹۸۲ میلادی (۱۳۶۱ شمسی) توسط میلیام گمیسبون-نویسنده کانادایی رمان‌های علمی تخیلی-

کشف شد و در شیوه‌های ارتباطی تحول را به وجود آورد که روز به روز در حال گسترش است و پیشینه رعایت ملاک‌های اخلاقی در فضای مجازی هم به آن زمان بر می‌گردد.

تحقیق حاضر با هدف ارائه الگوی اخلاق اسلامی در ارتباط با نامحرم در فضای مجازی و آگاه بخشی نسبت به آسیب‌های بی‌اخلاقی و بی‌هنگاری در این فضا، به روش توصیفی، تحلیلی و به

صورت فیش برداری و کتابخانه‌ای در شش فصل تدوین گردیده است؛ که فصل اول مشتمل بر کلیات و مفاهیم می‌باشد.

در فصل دوم ملاک‌های اخلاقی در ارتباط با نامحرم در فضای مجازی عنوان گردیده، و فصل سوم نیز به جاذبه‌ها و انگیزه‌های بی‌اخلاقی در فضای مجازی، اختصاص داده شده و به دو دسته فردی و اجتماعی تقسیم شده است.

در فصل چهارم آسیب‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی ارتباط با نامحرم در فضای مجازی بیان گردیده، در فصل پنجم راهکارهایی برای جلوگیری از آسیب‌ها ارائه شده و نهایتاً در فصل ششم که آخرین فصل این تحقیق می‌باشد، احکام فقهی که در ارتباط با نامحرم در فضای مجازی وجود دارد، آورده شده است.

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات و مفاهیم.....	۱۰
۱۱.....	أ- بیان مسئله.....
۱۱.....	ب- سؤال اصلی.....
۱۲.....	ج- اهمیت و ضرورت تحقیق.....
۱۲.....	د- پیشینه تحقیق.....
۱۴.....	۵- اهداف پژوهش.....
۱۴.....	و- روش پژوهش.....
۱۵.....	ز- موانع و مشکلات.....
۱۵.....	ح- مفاهیم و اصطلاحات کلیدی تحقیق.....
۱۸.....	فصل دوم: ملاک های اخلاقی در ارتباط با نامحرم در فضای مجازی.....
۲۰.....	۱- دین داری و دین مداری.....
۲۰.....	۲- توجه به حضور دائمی خداوند.....
۲۱.....	۳- تقوا.....
۲۱.....	۱. تقوای چشم.....
۲۲.....	۲. تقوای گوش.....
۲۲.....	۳. تقوای دست.....
۲۲.....	۴. تقوای قلب.....
۲۲.....	۵. تقوای زبان.....
۲۲.....	۶. تقوای صدا.....
۲۲.....	۷. تقوای پوشش.....
۲۲.....	۸- حیا.....
۲۴.....	۹- عزت نفس.....

با توجه به محرز بودن آسیب‌های فضای مجازی بهویژه در حوزه ترویج ابتذال و بی‌اخلاقی، پیشنهادهایی برای جلوگیری از این آسیب‌ها ارائه می‌شود که به شرح زیر است.

۱. نخست در پی مصونیت بخشی به گروههایی که در معرض این توطئه قرار دارند، باشیم و این امر با فرهنگ‌سازی محقق می‌شود البته فرهنگ‌سازی کاری طولانی مدت بوده و حضور تمام نهادهای مسئول را می‌طلبد اما فرهنگ‌سازی را می‌توان از خانواده‌ها آغاز کرد.
۲. محصولات فرهنگی برای اشار مختلف تولید و عرضه شود. البته همراه با جاذبه‌های مناسب و در جهت ترویج و استحکام فرهنگ دینی- بومی و مذهبی- ملی.
۳. تقویت باورها و ارزش‌های دینی؛ زیرا هر چه باورها و ارزش‌های اسلامی و مذهبی در خانواده و جامعه تقویت شود و آسیب‌های شبکه‌های مجازی و اهداف پشت پرده متولیان آن‌ها برای مخاطبان تبیین شود تا حد زیادی جامعه از آسیب‌ها مصون شده و می‌توان مانع نشر فرهنگ مهاجم و مبتذل غربی شد.

فهرست منابع

۱. قرآن
۲. نهج البلاغه
۳. الکوپر(۱۳۸۸)، اینترنت و کمین اخلاقی نیمه پنهان قدرت، مترجم: حمید مرتضوی، بتول جباریان،(چاپ اول)، تهران: نشر دانشه
۴. آمدی، ابوالفتح(۱۳۸۸)، غررالحكم و دررالکلم، مترجم: محمد رحمتی شهرضا، قم: نشر صبح پیروزی، ج ۱ و ۲
۵. احدی، حسن(۱۳۸۰)، روانشناسی رشد نوجوانی و بزرگسالی، تهران، آینده درخشنان
۶. بستانی، قادر(۱۳۸۶)، اصول و تکنیک‌های برقراری ارتباط مؤثر با دیگران، (چاپ دوم)، تهران، نشر ققنوس
۷. بنی هاشمی، محمد حسن؛ اصولی، حسن(۱۳۹۳)، توضیح المسائل مراجع، (چاپ چهارم)، قم: موسسه نشر اسلامی
۸. حداد عادل، غلامعلی(۱۳۷۰)، فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، چاپ اول، تهران، سروش
۹. حرعاملی، محمد بنحس(۱۴۱۶)، وسائل الشیعه، ج ۲، محقق محمدرضا حسینی جلالی، قم: موسسه آل البيت
۱۰. زیبایی نژاد، محمد رضا(۱۳۹۳)، تحلیلی بر مهمترین مسائل زن و خانواده، (چاپ اول)، قم: دفتر مطالعات و تحقیقات زنان

۱۱. خامنه‌ای، علی(۱۳۷۵)، حدیث ولایت، ج ۸، تهیه و تنظیم محمد زارع پور، تهران: سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی
۱۲. دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۷)، لغت نامه، تهران موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران
۱۳. سروری، حجت الله(۱۳۹۴)، نقش ماهواره در زندگی، چاپ دهم، قم: جوانان موفق
۱۴. شریفی، احمد حسین(۱۳۸۹)، موج فتنه از جنگ جمل تا جنگ نرم،(چاپ بیستم)، تهران: کانون اندیشه جوان
۱۵. صدوق، محمد بن علی(۱۳۷۸ق)، علل الشرایع، ج ۱، تصحیح و تحقیق محمد صادق بحرالعلوم، قم: مکتبه الداوری
۱۶. ضیاء‌آبادی، محمد(۱۳۹۲)، نباید کهگل‌ها پر پر شوند، (چاپ چهارم)، تهران: انتشارات خیریه الزهرا(سلام الله علیها)
۱۷. عباسی ولدی، حسن(۱۳۹۲)، بشقاب های سفره پشت بام مان،(چاپ بیست و چهارم)، قم: انتشارات جامعه الزهرا (سلام الله علیها)
۱۸. عمید، حسن(۱۳۷۷)، لغت نامه، تهران، موسسه انتشارات امیرکبیر
۱۹. قرشی، علی اکبر(۱۳۷۱)، قاموس قرآن، ج ۲، (چاپ ششم)، تهران: دارالکتاب الاسلامیه
۲۰. کلینی، محمد بن یعقوب، (۱۴۰۷)، اصول کافی، ج ۲ و ۴، مترجم: جواد مصطفوی، (چاپ چهارم)، تهران: دارالکتب الاسلامیه
۲۱. مجلسی، محمد باقر(۱۳۸۷)، بحار الانوار، ج ۷ و ۷۷، مترجم محمد باقر کمره‌ای، تهران: انتشارات دارالکتب الاسلامیه

۲۲. محمدی ری شهری، محمد (۱۳۸۳)، منتخب میزان الحکمه، ترجمه حمید رضا شیخی، تلخیص

حمید حسینی، قم: دارالحدی

۲۳. محمدی نیا، اسدالله، پاسخ به پرسش های جوانان، (چاپ چهارم)، قم: نشر سبط اکبر

----- (۱۳۸۸) بهشت جوانان ----- ۲۴

۲۵. مرویان حسینی، محمود (۱۳۸۳)، نیازهای انسان از منظر آموزه های دینی و روان شناسی، مشهد:

آستان قدس رضوی

۲۶. مطهری، مرتضی (۱۳۹۵)، مسئله حجاب، (چاپ صد و پانزدهم)، تهران، صدرا

----- (۱۳۷۶)، آشنایی با قرآن، (چاپ بیستم)، تهران: صدرا

۲۸. معین، محمد (۱۳۶۳)، فرهنگ معین، (چاپ ششم)، تهران: موسسه انتشارات

۲۹. مکارم شیرازی، ناصر و دیگران (۱۳۸۶)، تفسیر نمونه، ج ۲۳، تهران: دارالکتب الاسلامیه

----- (۱۳۷۷)، اخلاق در قرآن، ج ۱، (چاپ اول)، قم: مدرسه امام علی بن ابی طالب

۳۱. موسوی، حسن (۱۳۹۴)، مددگرایی و جایگاه آن در سبک زندگی اسلامی، قم: مؤسسه

بوستان کتاب

۳۲. نیکنام راد، محمد غفار (۱۳۹۵)، سبک زندگی؛ فرهنگ، خانواده و رسانه، (چاپ اول)، تهران:

انتشارات پشتیبان

فهرست مجلات

۳۳. متظر قائم، مهدی (۱۳۸۱)، بررسی و نقد سیاست های ماهواره ای ایران با تکیه بر تجربه

کشورهای آسیایی، پژوهش های ارتباطی، شماره ۳۰؛

۳۴. شجاعی، محمدصادق(۱۳۸۷)، روان‌شناسی و آسیب‌های اینترنت، مجله روان‌شناسی در تعامل

بادین، مجله روان‌شناسی، شماره ۱

۳۵. برادران‌فرد، سحر(۱۳۸۶)، نوآندیشی و نوگرایی از منظر قرآن، ماهنامه شمیم یاس، شماره ۶۰،

سال هشتم

۳۶. غفاری‌فر، حسن(۱۳۸۱)، فصلنامه شورای فرهنگی زنان، سال پنجم، شماره ۱۷

۳۷. کوشان، غلام‌حیدر(۱۳۶۱)، اخلاق دینی و تعامل سایبری، (سال سوم)، نشریه معرفت، شماره دوم

سایت‌ها

۳۸. نباتی، احمد، اخلاق در فضای مجازی، سایت هماندیشی

<http://www.hamandishi-dini.ir>

۳۹. سایت تبیان

www.Tebyan.net

۴۰. سایت مرکز ملی پاسخگویی به سوالات دینی

www.pasokhgoo.ir

.۴۱

www.askdin.com

.۴۲

www.andishegom.com